

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ  
“БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПАДАГАГІЧНЫ УНІВЕРСІТЭТ  
ІМЯ МАКСІМА ТАНКА”

**ВЫВУЧЭННЕ ГІСТОРЫІ РОДНАГА КРАЮ  
ЯК СРОДАК ПАТРЫЯТЫЧНАГА  
ВЫХАВАЊНЯ МОЛАДЗІ**

*Матэрыялы студэнцкай навукова-практычнай канферэнцыі  
г. Мінск, 15 красавіка 2008 г.*

Мінск 2008

**Рэдакцыйная калегія:**

Кандыдат педагогічных навук, загадчык кафедры дапаможных гістарычных дысцыплін і методыкі выкладання гісторыі І.І. Багдановіч;  
Старшы выкладчык кафедры дапаможных гістарычных дысцыплін і методыкі выкладання гісторыі І.Л. Калечыц

**Рэцэнзенты:**

Кандыдат гістарычных навук, дацэнт Дубінін Д.У.  
Кандыдат гістарычных навук, дацэнт Малюгін А.І.

Вывучэнне роднага краю як сродак патрыятычнага выхавання моладзі: матэрыялы студ. навук.-практ. канф., г. Мінск, 19 красавіка 2008 г. / Бел. дзярж. пед. ун-т імя Максіма Танка: пад рэд. І.І. Багдановіча. — Мінск, 2008. — 88 с.

Друкуецца па рашэнні савета гістарычнага факультэта БДПУ імя Максіма Танка, пратакол № 7 ад 17 красавіка 2008 г.

У зборніку змяшчаюцца малавядомыя звесткі з рэгіянальнай гісторыі Бацькаўшчыны. Разглядаюцца пытанні археалогіі, этнаграфіі і краязнаўства.

Адрасуецца студэнтам, выкладчыкам, аспірантам, настаўнікам і ўсім, хто цікавіцца гістарычнай навукай.

**ГІСТАРЫЧНАЕ КРАЯЗНАЎСТВА Ў СІСТЭМЕ  
ПАТРЫЯТЫЧНАГА ВЫХАВАННЯ ШКОЛЬНІКАЎ І СТУДЭНТАЎ**

канд.пед.навук, дацэнт  
І.І. Богдановіч

Адной з вядучых задач вывучэння гісторыі ў школе і ВНУ з'яўляецца ўсведамленне асаблівасцей сацыяльна-эканамічнага развіцця, этнаканфесійнага становішча, культурна-гістарычнага асяроддзя, неабходнага для жыццядзейнасці ва ўмовах фарміравання прававой дзяржавы і грамадзянскай супольнасці ў нашай краіне. Веды аб гістарычным вопыце развіцця чалавеча і свагасаблівасці гістарычнага шляху беларускага народа маюць вялікае значэнне не толькі для зразумення сучасных грамадскіх працэсаў, арыентацыі ў інфармацыйнай прасторы, але і для выхавання патрыятычных пачуццяў, імкнення да захавання гістарычнай спадчыны і сістэмы каштоўнасцей, прынятых у беларускім грамадстве.

Знаццёвае гісторыі пачынаецца яшчэ ў дзяцінстве праз азнаямленне дзяцей з гісторыяй сваёй сям'і, вёскі, горада праз вусную гісторыю, якая перадаецца дзецям бацькамі, суседзямі, дзядзямі і бабулямі. З пачаткам вывучэння гісторыі ў школе вучні знаёмяцца з асноўнымі падзеямі айчынай і сусветнай гісторыі. У многіх з іх узнікае пытанне, як вывучаемыя ў школе падзеі адбіліся на гісторыі роднай вёскі, ці горада, жыцці іх продкаў, родных і блізкіх. Адказ на гэтае пытанне дае гістарычнае краязнаўства, якое дазваляе прасачыць, як падзеі сусветнай і айчынай гісторыі адбіліся на лакальнай гісторыі, на лёсах землякоў і блізкіх вучням людзей. Такое спалучэнне глабальнай і лакальнай гісторыі, дазваляе канкрэтызаваць вывучаемыя ў школе заканамернасці грамадскага развіцця фактамі, блізкімі і зразумелымі школьнікам, забяспечыць трывалае засваенне тэарэтычных ведаў ў канкрэтна-вобразнай форме.

Такім чынам, гістарычнае краязнаўства з'яўляецца не толькі важным сродкам паспяховага вывучэння гісторыі ў школе, але і не менш важным сродкам патрыятычнага выхавання школьнікаў. Іменна па гэтай на гістарычным факультэце БДПУ такая вялікая ўвага надаецца падрыхтоўцы студэнтаў па гістарычнаму краязнаўству, авалоданню імі методыкай гісторыка-краязнаўчых даследаванняў і іх выкарыстаннем у вучэбнай і выхаваўчай рабоце са школьнікамі. У працэсе вывучэння курса «Гістарычнае краязнаўства» студэнты абавязкова рыхтуюць рэфераты па краязнаўству, многія з якіх перарастаюць у навуковыя даследаванні па гісторыі роднага краю. Гэта тлумачыцца тым, што вялікая частка студэнтаў – гісторыкаў пачалі займацца краязнаўствам яшчэ ў школе, удзельнічалі ў рабоце школьных гісторыка-краязнаўчых гурткоў, гісторыка-краязнаўчых музеяў. Іменна для такіх, зацікаўленых у грунтоўным даследаванні гісторыі роднага краю студэнтаў на гістарычным факультэце БДПУ штогод праводзіцца навукова-практычная канферэнцыя «Вывучэнне гісторыі роднага краю як сродак патрыятычнага выхавання моладзі». Канферэнцыя набыла вядомасць не толькі сярод

студэнтаў нашай навучальнай установы, але і іншых ВНУ рэспублікі. У гэтым годзе ў ёй прынялі ўдзел таксама студэнты БДУ і БНТУ. Для часткі студэнтаў удзел у канферэнцыі гэта навуковы дэбют, які зрабіўся магчымым дзякуючы навуковым кіраўнікам, якія аказалі дапамогу сваім выхаванцам у афармленні і рэдагаванні навуковых дакладаў.

Для многіх удзельнікаў канферэнцыі публікацыя ў зборніку матэрыялаў іх дакладаў стане першым крокам у гістарычную навуку, пачаткам грунтоўных навуковых даследаванняў. Навуковы ўзровень змешчаных у зборніку артыкулаў розны: для большасці – гэта першая спроба пярэ, а для некаторых – прадаўжэнне даследавання ў галіне ўжо выразна вызначанага ўстойлівага інтарэсу да тых або іншых навуковых праблем, актуальных не толькі для саміх удзельнікаў канферэнцыі, але і для айчынай гістарычнай навукі.

### 3 ГІСТОРЫЯ ЛОШЫЦКАГА ПАРКУ

А. Акушка, БНТУ

Мінск вялікі і цікавы горад, са сваімі вуліцамі і праспектамі, паркамі і алеямі, высоткамі і аднапавярховымі драўлянымі домамі. У Мінску шмат таямнічых і сапраўды прыгожых мясцін. Адна з іх – Лошыцкі парк. Сюды ходзяць людзі, каб адпачыць ад гарадской мітусні, але мала хто з іх ведае, што некалькі стагоддзяў таму тут усе было па-іншаму.

Лошыцкі парк – адзіны ў сталіцы Беларусі, у якім няма атракцыянаў, дыскатэкі, кіёскаў. Чалавек, які трапіў сюды ўпершыню, будзе зачараваны таямнічай старасветчнай. Пра таямнічасць гэтага месца можа сведчыць тое, што вялікая колькасць мінчан не толькі ніколі там не былі, але нават не ведаюць пра яго існаванне. Таму гісторыя парка патрабуе вывучэння і папулярызацыі.

Ёсць усе падставы меркаваць, што на тэрыторыі Лошыцкага парку яшчэ ў X-XIII стагоддзях стаяла вялікае гарадзішча, якое з часам раздзібілася на шэраг паселішчаў: Лошыца Вялікая, Лошыца Малая, Лошыца Гарнастаеўская і г.д. А вось самае рамантычнае меркаванне паходжання назвы гэтага мястэчка. Яго выказаў у сваёй кнізе “Казкі Лошыцкага парку” Яўстас Церахаў, намеснік дырэктара Лошыцкага сядзібна-паркавага комплексу: “Наляцелі аднойчы на нашу зямлю ворагі – вескі сталі паліць, сяляне расвадзілі. Сабраў тады князь сваю дружыну і пайшоў насустрэчу злыдні. Сустрэліся войскі недзе на равуліцы, што праз парк працякае. Цяжкая была бітва. Быў паранены князь, ён страціў прытомнасць. Войска без яго кіраўніцтва пачало адступіць. Але белы конь – “белая лошадзь” – вынес князя-волату з поля бітвы. Праз некаторы час ачуняў князь, зноў сабраў дружыну і прагнаў ворагаў. З таго часу раку сталі зваць Лоша ці Лошыца, а парк – Лошыцкім.” Казкі казкам, аднак гэты падзеі, як лічаць некаторыя гісторыкі, адносяцца да слаўтай бітвы на Нямізе, пра якую гаворыцца ў “Слове аб палку Ігаравым” [4].

Афіцыйна першая пісьмовая згадка пра Лошыцу лічыцца 1557 г.

(Літоўская метрыка). Па ёй уздоўж плыні рэк Свіслачы і Лошы размяшчаліся Лошыцкі двор князя Талачынскага, Сухая Лошыца князя Адзінцова, Лошыца Гарнастаеўская і іншыя сядзібы. Далейшымі валадарамі маёнтку былі Тышкевічы, Валадковічы, Друцкія-Горскія, нашчадкі самога Усяслава Чарадзея. Найбольшага росквіту Лошыца дасягнула за Прушынскімі ў XVIII-XIX стст. За гэты час тут пабывала шмат высокіх госцяў, у тым ліку, апошні кароль Рэчы Паспалітай Станіслаў Аўгуст Панытоўскі і расійскі імператар Павел І. Нярэдка па алеях Лошыцкага парку хадзілі пісьменнік Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч (ён нават паставіў тут сваю “Лілію”) і кампазітар Станіслаў Манюшка.

У 1877 г. маёнтак ад Прушынскіх па жаночай лініі пераходзіць да Яна Любанскага. Апошнім уладальнікам Лошыцы стаў сын Яна – Яўстафій Любанскі, вельмі актыўны чалавек, які разгарнуў у маёнтку шматбаковую дзейнасць. Ён узначальваў першае таварыства веласіпедыстаў, быў старшыней камітэта лясной біржы, сябрам сельскагаспадарчага таварыства. Ён пераўтварыў маёнтак у адну з самых перадавых гаспадарак Мінскай губерні, рэканструяваў сядзібу, гаспадарчыя пабудовы, пры ім сфармаваўся пейзажны парк. На сутнасці, сядзібна-паркавы комплекс дайшоў да нас у тым выглядзе, які ён склаўся пры Яўстафіі Любанскім.

Яўстафій Любанскі ажаніўся, калі яму было 37 гадоў, з дваццацігадовай Ядвігай Кіневіч, дачкой главы мазырскай шляхты. З ім і яго жонкай Ядвігай звязана легенда, якую не адно дзесяцігоддзе пераказваюць лошыцкія жыхары. У 1905 г. святкаваўся дзень нараджэння Ядвігі. На вялікі баль з’ехалася шмат гасцей. І адзін з іх змог завалодаць сэрцам пані. Яна стала сустрэцца з ім, але каханне не ўдалося ўтаіць ад цікаўных вачэй. Праз два месяцы Ядвігу Любанскую знайшлі ў Свіслачы. Цяпер існуе шмат розных версій, хто быў каханым пані Ядвігі: ці то граф Чапскі, ці то мінскі генерал-губернатар Мусін-Пушкін, ці то сын кіраўніка маёнтку. Ёсць яшчэ версія, што гэта быў невядомы малады гусар ці, нават, сам Павел Курлоў (апошнія чуткі, відаць, звязаны з тым, што Яўстафій Любанскі ў 1906 г. аказаў падтрымку эсэрам, якія рыхтавалі напад на губернатара). Ядвігу пахавалі ў падземеллях капліцы, дзе звычайна хавалі ўладальнікаў Лошыцы. Пасля смерці жонкі Яўстафій Любанскі закінуў гаспадарку, потым у 1912 г. пакінуў сядзібу, з’ехаўшы на Каўказ, дзе хутка і памёр. У 1935 г. капліцу зруйнавалі. Труну Ядвігі пераплавілі на акумулятары для машынна-трактарнай станцыі. Рэшткі памерлай, роўна як і іншых прадстаўнікоў дынастыі Прушынскіх, былі пахаваныя непаладзкі, а затым разрабаваныя [2, с. 40-43].

Распавядаюць, што капліца была пабудавана ў тым месцы, якое лічылася ў свой час нячыстым. Месцаў такіх ў парку, па легендах, шмат. Акрамя характэрных для беларускіх уяўленняў чарцей, што забіваюць ноччу п’яных на развалінах былога дванаццаціколавага млыну, ёсць сведкі і пра сапраўдныя жудасныя забойствы, але здзейсненыя людзьмі.

Афіцыйна ўстаноўлена, што ў 30-я гады на тэрыторыі парка расстрэльвалі людзей. Месца, абнесенае калочым дротам, называлася “Чорным Ярам”. Дзе менавіта знаходзіцца рэшткі забітых яшчэ не вядома.

У свой час, у былым доме млынара праходзіла навучанне дыверсійная